HOTĂRÂREA CURŢII (Camera a patra)

22 aprilie 2010 *

În cauza C-122/09,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Symvoulio tis Epikrateias (Grecia), prin decizia din 11 noiembrie 2008, primită de Curte la 2 aprilie 2009, în procedura

Enosi Efopliston Aktoploïas și alții

împotriva

Ypourgos Emporikis Naftilías,

Ypourgos Aigaíou,

* Limba de procedură: greaca.

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, doamna C. Toader, domnii C. W. A. Timmermans (raportor), K. Schiemann și P. Kūris, judecători,

avocat general: domnul P. Cruz Villalón,
grefier: domnul N. Nanchev, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 25 februarie 2010,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Enosi Efopliston Aktoploïas și alții, de A. Kalogeropoulos, dikigoros;

— pentru guvernul elen, de doamnele S. Chala și S. Trekli, în calitate de agenți;

— pentru Comisia Europeană, de doamna L. Lozano Palacios și de domnul D. Triantafyllou, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolelor 10 CE, 49 CE și 249 CE, precum și a articolelor 1, 2, 4 și a articolului 6 alineatul (3) din Regulamentul (CEE) nr. 3577/92 al Consiliului din 7 decembrie 1992 de aplicare a principiului liberei circulații a serviciilor la transporturile maritime în interiorul statelor membre (cabotaj maritim) (JO L 364, p. 7, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 83).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul a două litigii între asociația Enosi Efopliston Aktoploïas, precum și patru societăți pe acțiuni de cabotaj, ANEK, Minoïkes Grammes, N. E. Lésvou și Blue Star Ferries, pe de o parte, și Ypourgos Emporikis Naftilías (ministrul marinei comerciale), respectiv Ypourgos Aigaíou (ministrul Mării Egee), pe de altă parte, având ca obiect validitatea celor două decrete adoptate de aceștia din urmă și care supun cabotajul maritim anumitor condiții.

Cadrul juridic

Reglementarea Uniunii

3 Potrivit articolului 1 alineatul (1) din Regulamentul nr. 3577/92:

„Începând cu 1 ianuarie 1993, libertatea de a presta servicii în domeniul transportului maritim în interiorul un stat membru (cabotaj maritim) se aplică armatorilor comunitari care operează nave înmatriculate într-un stat membru și arborează pavilionul acelui stat membru, sub rezerva îndeplinirii de către aceste nave a tuturor condițiilor pentru practicarea cabotajului în acel stat membru, inclusiv navele înmatriculate în registrul Euros, de îndată ce acest registru va fi aprobat de Consiliu."

4 Articolul 6 din Regulamentul nr. 3577/92 prevede:

„(1) Prin derogare, următoarele servicii de transport maritim efectuate în Marea Mediteraneană și de-a lungul coastelor Spaniei, Portugaliei și Franței sunt exceptate temporar de la aplicarea prezentului regulament:

— serviciile de croazieră, până la 1 ianuarie 1995;

— transportul de mărfuri strategice (petrol, produse petroliere și apă potabilă), până la 1 ianuarie 1997;

— serviciile efectuate de nave mai mici de 650 tone brute, până la 1 ianuarie 1998;

— serviciile regulate de transport pasageri și serviciile de transport cu feribotul, până la 1 ianuarie 1999.

(2) Prin derogare, cabotajul insular în Marea Mediteraneană și cabotajul privind arhipelagurile Canare, Azore și Madeira, Ceuta și Melilla, insulele franceze de-a lungul coastei atlantice și departamentele franceze de peste mări sunt temporar exceptate de la aplicarea prezentului regulament până la 1 ianuarie 1999.

(3) Din rațiuni de coeziune economică și socială, derogarea prevăzută la alineatul (2) se extinde în cazul Greciei până la 1 ianuarie 2004 pentru servicii regulate de transport pasageri și de transport cu feribotul, precum și pentru serviciile efectuate de nave de mai puțin de 650 tone brute."

Reglementarea națională

5 Legea 2932/2001, intitulată „Libera prestare a serviciilor în cabotajul maritim și alte aspecte" (FEK A' 145/27.6.2001), prevede la articolul 1 alineatul 1:

„Începând din 1 noiembrie 2002, este liberă prestarea de servicii de transport maritim care: a) sunt asigurate, în schimbul unei remunerații, de un armator dintr-un stat membru al Comunității Europene (CE) sau al Spațiului Economic European (SEE) ori

al Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS), cu excepția Elveției, și care b) sunt efectuate între porturile situate pe continent și pe insule sau între porturi de pe insule de nave destinate transportului de pasageri și de vehicule, de nave destinate transportului de pasageri sau de nave destinate transportului de mărfuri, care operează pe o linie regulată de transport de pasageri și de feriboturi, precum și de nave mai mici de 650 de tone brute […], atunci când aceste nave sunt înmatriculate în Grecia sau în alt stat membru al CE ori al SEE sau al AELS, cu excepția Elveției, și care arborează pavilionul acestui stat."

6 Potrivit articolului 3 alineatul 1 din Legea 2932/2001:

„Destinația unei nave de transport de pasageri și de vehicule, a unei nave de transport de pasageri sau a unei nave de transport de mărfuri pentru a efectua un serviciu determinat este valabilă pentru o perioadă de un an, cu efect din 1 noiembrie (serviciu regulat)."

Acțiunile principale și întrebările preliminare

7 Reclamantele din acțiunea principală au formulat două acțiuni la instanța de trimitere. Prima dintre aceste acțiuni vizează obținerea anulării Decretului 3332.3/1 al ministrului marinei comerciale din 19 octombrie 2001, intitulat „Scrisoare de garanție a bunei executări a condițiilor de destinație a navei pentru un serviciu regulat" (FEK B' 1448/22.10.2001), iar a doua anularea Decretului interministerial 3332.3/3 al

ministrului marinei comerciale și al ministrului Mării Egee din 19 octombrie 2001, intitulat „Stabilirea formei, a conținutului și a altor elemente și documente necesare, precum și a condițiilor prealabile ce trebuie îndeplinite pentru declararea destinației unei nave pentru un serviciu regulat” (FEK B’ 1448/22.10.2001).

8 Reclamantele menționate susțin, printre altele, că dispozițiile relevante din Legea 2932/2001, în temeiul căreia au fost adoptate decretele amintite, sunt nevalide întrucât încalcă în special articolul 49 CE, precum și anumite dispoziții din Regulamentul nr. 3577/92.

9 Acțiunea principală a condus la o primă cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, la care Curtea a răspuns prin Ordonanța din 28 septembrie 2006, Enosi Efopliston Aktoploïas și alții (C-285/05). Prin intermediul primei întrebări adresate în această cauză, instanța de trimitere urmărește să afle, în esență, dacă Regulamentul nr. 3577/92 era susceptibil să confere drepturi particularilor înainte de 1 ianuarie 2004, în timp ce, pentru tipul de cabotaj în cauză, acest regulament nu era aplicabil în Grecia decât de la această dată.

10 În cadrul răspunsului la această întrebare, Curtea a prezentat cele ce urmează în cadrul punctelor 17-19 din Ordonanța Enosi Efopliston Aktoploïas și alții, citată anterior:

„17 […] în cazul în care regulamentul în cauză acordă unui stat membru un anumit termen pentru a se conforma obligațiilor care rezultă din acesta, regulamentul respectiv nu poate fi invocat de particulari înainte de expirarea termenului în cauză (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 noiembrie 1992, Hansa Fleisch Ernst Mundt, C-156/91, Rec., p. I-5567, punctul 20).

18 În ceea ce privește Regulamentul nr. 3577/92, din cuprinsul articolului 6 alineatele (2) și (3) din acesta rezultă că, pentru serviciile normale de transport de pasageri și de transport cu feribotul, precum și pentru serviciile efectuate de nave mai mici de 650 de tone brute, cabotajul cu insulele grecești este exceptat de la aplicarea regulamentului menționat până la 1 ianuarie 2004. Această dispoziție este redactată astfel încât nu permite o derogare de la exceptarea temporară menționată. În consecință, în acest sector delimitat al cabotajului, regulamentul nu a început să își producă efectele decât de la 1 ianuarie 2004 și nu poate, prin urmare, să confere drepturi particularilor decât de la această dată (a se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea [din 14 decembrie 1971,] Politi, [43/71, Rec., p. 1039], punctul 10).

19 Această interpretare nu poate fi infirmată în temeiul raționamentului urmat de Curte la punctul 45 din Hotărârea din 18 decembrie 1997, Inter-Environnement Wallonie (C-129/96, Rec., p. I-7411), în care s-a statuat că, deși statele membre nu sunt obligate să adopte măsurile de transpunere a unei directive înainte de expirarea termenului prevăzut în acest scop, din aplicarea articolului 10 al doilea paragraf CE coroborat cu articolul 249 al treilea paragraf CE, precum și din Directiva 91/156/CEE a Consiliului din 18 martie 1991 de modificare a Directivei 75/442/CEE privind deșeurile (JO L 78, p. 32) reiese că, în această perioadă, statele membre trebuie să evite adoptarea unor dispoziții de natură să compromită în mod grav rezultatul impus prin această directivă. Astfel, chiar presupunând că exceptarea temporară prevăzută de Regulamentul nr. 3577/92 poate fi asimilată termenului de transpunere a unei directive, din decizia de trimitere nu rezultă, în orice caz, că în acțiunea principală s-a reproșat Republicii Elene că a adoptat dispoziții de natură să compromită aplicarea acestui regulament începând de la 1 ianuarie 2004."

11 Ținând cont de punctul 19 din Ordonanța Enosi Efopliston Aktoploïas și alții, citată anterior, instanța de trimitere consideră că răspunsul la prima întrebare adresată în cauza C-285/05 ar putea fi diferit dacă următoarele două condiții ar fi îndeplinite în mod cumulativ, și anume: a) Curtea consideră că, în perioada exceptării de la aplicare

a Regulamentului nr. 3577/92 acordată Republicii Elene până la 1 ianuarie 2004, legiuitorul elen trebuia să evite adoptarea unor dispoziții de natură să compromită în mod grav aplicarea deplină și efectivă a acestui regulament în Grecia începând de la 1 ianuarie 2004 și b) Curtea consideră că dispoziții precum dispozițiile elene anterioare datei de 1 ianuarie 2004 care sunt relevante pentru soluționarea litigiilor din acțiunea principală compromit în mod grav aplicarea deplină și efectivă a regulamentului menționat în Grecia începând de la 1 ianuarie 2004.

12 Considerând că soluționarea litigiilor cu care este sesizat necesită o interpretare complementară a articolelor 10 CE, 49 CE și 249 CE, precum și a anumitor dispoziții ale Regulamentului nr. 3577/92, Symvoulio tis Epikrateias (Consiliul de Stat) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Potrivit articolului 10 al doilea paragraf CE și articolului 249 al doilea paragraf CE:

a) Legiuitorul elen este obligat, pe perioada exceptării până la 1 ianuarie 2004 de la aplicarea Regulamentului nr. 3577/92 […], exceptare referitoare la [Republica Elenă] și introdusă prin articolul 6 alineatul (3) din acest regulament, să se abțină de la a adopta dispoziții care pot compromite grav aplicarea deplină și efectivă în Grecia a Regulamentului nr. 3577/92 după 1 ianuarie 2004?

b) Particularii au dreptul de a invoca regulamentul în discuție pentru a contesta validitatea dispozițiilor adoptate de legiuitorul elen înainte de 1 ianuarie 2004

în cazul în care aceste dispoziții naționale compromit grav aplicarea deplină și efectivă în Grecia a acestui regulament după 1 ianuarie 2004?

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, deplina aplicare în Grecia a Regulamentului nr. 3577/92 începând de la 1 ianuarie 2004 este grav compromisă în urma adoptării de către legiuitorul elen înainte de 1 ianuarie 2004 a unor dispoziții cu caracter complet și permanent, a căror ieșire din vigoare nu este prevăzută pentru 1 ianuarie 2004 și care sunt incompatibile cu dispozițiile Regulamentului nr. 3577/92?

3) În cazul unui răspuns afirmativ la primele două întrebări preliminare, articolele 1, 2 și 4 din Regulamentul nr. 3577/92 permit adoptarea unor dispoziții naționale în temeiul cărora armatorii pot furniza servicii de cabotaj maritim numai pe linii determinate, stabilite anual de autoritatea națională competentă în materie, după eliberarea unei autorizații administrative în cadrul unui sistem de autorizare ce prezintă următoarele caracteristici:

a) se aplică fără distincție pentru toate liniile care deservesc insulele;

b) autoritățile naționale competente au posibilitatea de a admite o cerere de eliberare a unei autorizații la înființarea unei linii, aducând modificări unilaterale, în mod discreționar și fără definirea prealabilă a criteriilor aplicate, ale elementelor cererii referitoare la frecvența și la perioada de întrerupere a serviciului, precum și la prețul închirierii navelor?

4) În cazul unui răspuns afirmativ la primele două întrebări preliminare, o reglementare națională care prevede că armatorul căruia administrația i-a eliberat o autorizație de punere în serviciu a unei nave pe o linie determinată (admițând cererea acestuia în forma inițială sau cu modificări prealabile ale unor elemente ale cererii, acceptate de armator) este obligat în principiu să presteze serviciul fără întreruperi pe linia respectivă pentru întreaga perioadă anuală a serviciului și că, pentru a garanta îndeplinirea acestei obligații, armatorul trebuie, înainte de introducerea serviciului, să depună o scrisoare de garanție care este executată total sau parțial în cazul neîndeplinirii sau al îndeplinirii necorespunzătoare a obligației în discuție conține o restricție nepermisă privind libera prestare a serviciilor în sensul articolului 49 CE?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la a doua întrebare

13 Prin intermediul celei de a doua întrebări, care trebuie examinată în primul rând, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă, presupunând că legiuitorul elen era obligat, în perioada de exceptare de la aplicarea în Grecia a Regulamentului nr. 3577/92, să evite adoptarea unor dispoziții de natură să compromită în mod grav aplicarea deplină și efectivă a acestui regulament începând de la 1 ianuarie 2004, dată de la care perioada de exceptare menționată a expirat, această aplicare deplină și efectivă este grav compromisă din cauza adoptării de către legiuitorul elen, înainte de 1 ianuarie 2004, a unor dispoziții cu caracter complet și permanent contrare regulamentului respectiv, care nu prevedeau încetarea aplicării acestora începând de la 1 ianuarie 2004.

14 Reclamantele din acțiunea principală consideră că trebuie să se răspundă în mod afirmativ la această întrebare, în timp ce, în esență, guvernul elen și Comisia Europeană propun să se răspundă în sens negativ.

15 În această privință, trebuie subliniat că nu se poate considera că, în sine, simplul fapt că un stat membru a adoptat în anul 2001 o reglementare precum Legea 2932/2001, presupunând că aceasta nu este conformă cu Regulamentul nr. 3577/92, compromite în mod serios aplicarea acestui regulament după terminarea perioadei de exceptare temporară stabilită la 1 ianuarie 2004, de altfel indiferent de caracterul exhaustiv al acestei reglementări. Într-adevăr, un astfel de fapt nu este, în sine, de natură să împiedice regulamentul menționat să se aplice pe deplin după terminarea perioadei de exceptare temporară.

16 Situația este similară în ceea ce privește împrejurarea că o reglementare precum Legea 2932/2001 are un caracter permanent. Astfel, după cum arată în mod just guvernul elen și Comisia, nu există niciun impediment ca această reglementare să fie abrogată înainte de sfârșitul perioadei de exceptare temporară.

17 În consecință, trebuie să se răspundă la a doua întrebare adresată că, presupunând că legiuitorul elen era obligat, în perioada de exceptare de la aplicarea în Grecia a Regulamentului nr. 3577/92, să evite adoptarea unor dispoziții de natură să compromită în mod grav aplicarea deplină și efectivă a acestui regulament începând de la 1 ianuarie 2004, dată de la care perioada de exceptare menționată a expirat, această aplicare deplină și efectivă nu este grav compromisă numai din cauza adoptării de către legiuitorul elen în anul 2001 a unor dispoziții cu caracter complet și permanent contrare regulamentului respectiv, care nu prevedeau că nu se vor mai aplica începând de la 1 ianuarie 2004.

Cu privire la prima, la a treia şi la a patra întrebare

18 Având în vedere răspunsul dat la a doua întrebare, nu este necesar să se răspundă la prima întrebare preliminară. În plus, întrucât a treia şi a patra întrebare au fost adresate numai în ipoteza în care răspunsul la primele două întrebări ar fi afirmativ, nu mai este necesar să se răspundă la aceste întrebări.

Cu privire la cheltuielile de judecată

19 Întrucât, în privinţa părţilor din acţiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanţa de trimitere, este de competenţa acesteia să se pronunţe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observaţii Curţii, altele decât cele ale părţilor menţionate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Presupunând că legiuitorul elen era obligat, în perioada de exceptare de la aplicarea în Grecia a Regulamentului (CEE) nr. 3577/92 al Consiliului din 7 decembrie 1992 de aplicare a principiului liberei circulaţii a serviciilor la transporturile maritime în interiorul statelor membre (cabotaj maritim), să evite adoptarea unor dispoziţii de natură să compromită în mod grav aplicarea deplină şi efectivă a acestui regulament începând de la 1 ianuarie 2004, dată de la care perioada de exceptare menţionată a expirat, această aplicare deplină şi efectivă nu este grav compromisă numai din cauza adoptării de către legiuitorul elen în anul

2001 a unor dispoziții cu caracter complet și permanent contrare regulamentului respectiv, care nu prevedeau că nu se vor mai aplica începând de la 1 ianuarie 2004.

Semnături